

Številka: U-I-193/15-9
Up-915/15-17
Datum: 18. 2. 2016

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopkih za preizkus pobude in odločanja o ustavni pritožbi Odvetniške družbe Rojs, Peljhan, Prelesnik & partnerji, o. p., d. o. o., Ljubljana, Aleša Rojsa, Ljubljana, Simona Žgavca, Ljubljana, in Gregorja Pajka, Ljubljana, ki jih zastopa Odvetniška družba Kozinc in partnerji, o. p., d. o. o., Ljubljana, na seji 18. februarja 2016

odločilo:

- 1. Z izvedenimi preiskovalnimi dejanji na podlagi odredbe Okrožnega sodišča na Ptuju št. I Kpd 39959/2015 z dne 25. 11. 2015 v zvezi s sklepom Okrožnega sodišča na Ptuju št. I Kpd 39959/2015 z dne 1. 12. 2015 in odredbe Okrožnega sodišča na Ptuju št. I Kpd 39959/2015 z dne 25. 11. 2015 so bile kršene pravice iz 35. člena, prvega odstavka 36. člena in prvega odstavka 37. člena Ustave ter pravici iz prvega odstavka 23. člena in iz 25. člena Ustave.**
- 2. Prepovedujejo se nadaljnji posegi v odvetniško zasebnost na podlagi odredb iz prejšnje točke. Preiskovalna dejanja se ne smejo izvajati brez navzočnosti predstavnika Odvetniške zbornice Slovenije ter brez spoštovanja jamstev, ki za hišno preiskavo odvetniške pisarne, preiskavo elektronskih naprav ter zaseg predmetov, listin in naprav odvetnika izhajajo iz 3. in 4. točke izreka odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-115/14, Up-218/14 z dne 21. 1. 2016 (Uradni list RS, št. 8/16).**
- 3. Predmeti, podatki, listine in dokumentacija v vseh oblikah, ki so bili zaseženi v preiskovalnih dejanjih pri pritožnikih, opravljenih na podlagi odredb iz 1. točke tega izreka, morajo biti nemudoma dani na vpogled pritožnikom, pri katerih so se preiskovalna dejanja izvedla, njihovim morebitnim odvetnikom oziroma zastopnikom in predstavniku Odvetniške zbornice Slovenije. Pritožniki in predstavniki Odvetniške zbornice Slovenije imajo pravico ugovarjati**

njihovemu zasegu na način in po postopku, določenem v 3. točki izreka odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-115/14, Up-218/14.

4. Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13 in 87/14) in Zakona o odvetništvu (Uradni list RS, št. 18/93, 24/01, 54/08, 35/09 in 97/14) se zavrže.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Okrožno sodišče je na podlagi prvega odstavka 214. člena in prvega odstavka 215. člena Zakona o kazenskem postopku (v nadaljevanju ZKP) izdalo odredbo, s katero je odredilo hišno preiskavo poslovnih in drugih prostorov odvetniške družbe ter prostorov, ki jih uporabljajo pritožniki odvetniki, zaradi verjetnosti, da se odkrijejo predmeti in sledovi kaznivega dejanja, pomembni za kazenski postopek zoper osumljene osebe, med katerimi niso bili navedeni pritožniki. Odrejeni so bili tudi zasegi predmetov, listin ter elektronskih naprav in nosilcev podatkov v elektronski obliki, ki naj bi bili v zvezi z namenom preiskave. Izvršitev odredb je bila prepuščena delavcem Policije, odrejena pa je bila tudi navzočnost predstavnika Odvetniške zbornice Slovenije (v nadaljevanju OZS). Hišna preiskava naj bi bila opravljena tako, da se iščejo izrecno navedeni spisi o zastopanju pravnih in fizičnih oseb, navedena korespondenca med določenimi pravnimi in fizičnimi osebami ter uporabniški profili (računi) na način, da bo varovano varstvo pravic in zaupnosti strank odvetniške pisarne. Okrožno sodišče je na podlagi drugega odstavka v zvezi s prvim odstavkom 219.a člena ZKP izdalo odredbo, s katero je odredilo zaseg, zavarovanje in preiskavo elektronskih naprav oziroma elektronskih podatkov uporabnika informacijskega sistema družb, ki so na strežnikih, oblračnih storitvah, varnostnih kopijah in drugih spominskih medijih, ki jih uporablja odvetniška družba, pri čemer je za pritožnike odvetnike kot uporabnike odredilo zaseg in zavarovanje elektronskih podatkov v celoti, preiskavo elektronskih podatkov pa je omejilo z navedbo, naj se preiščejo zgolj tisti, ki se nanašajo na očitano kaznivo dejanje, ki naj bi bilo storjeno v določenem obdobju. Podana naj bi bila verjetnost, da nosilci elektronskih podatkov odvetniške družbe vsebujejo podatke, ki so v zvezi z namenom preiskave in so pomembni za predkazenski oziroma kazenski postopek. S prav tako izpodbijanim sklepom je Okrožno sodišče popravilo pomoto v poimenovanju družbe, v kateri so nosilci elektronskih podatkov.

2. Zoper navedene sodne odredbe vlagajo ustavno pritožbo odvetniška družba in odvetniki, pri katerih so bile opravljene hišne preiskave. Vlagajo tudi pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti 214. do 224. člena ZKP in 8. člena Zakona o

odvetništvu (v nadaljevanju ZOdv), to je za oceno ustavnosti zakonske ureditve hišne preiskave, zasega predmetov ter zasega in preiskave elektronskih naprav, kadar se navedena preiskovalna dejanja opravijo pri odvetniku. Pritožniki, ki so hkrati pobudniki, trdijo, da so tako izpodbijana zakonska ureditev kot tudi izpodbijane sodne odločbe v neskladju z ustavnimi in konvencijskimi pravicami: pravico do enakega varstva pravic (22. člen Ustave), pravico do sodnega varstva (23. člen Ustave), pravico do pravnega sredstva (25. člen Ustave), pravnimi jamstvi v kazenskem postopku (29. člen Ustave), pravicami zasebnosti in osebnostnimi pravicami (35. člen Ustave), nedotakljivostjo stanovanja (36. člen Ustave), varstvom tajnosti pisem in drugih občil (37. člen Ustave), varstvom osebnih podatkov (38. člen Ustave) ter s pravicami iz 6. in 13. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP). Izpodbijana ureditev in sodne odločbe naj bi bile tudi v neskladju z načelom iz 137. člena Ustave.

3. Pobudniki navajajo, da izpodbijana zakonska ureditev ne vsebuje posebnih določb, ki bi zagotavljale varstvo posebnega položaja odvetništva, kot izhaja iz 137. člena Ustave, in varstvo zaupnega razmerja med odvetnikom in njegovimi strankami. Zatrjujejo protiuustavnost ZKP in ZOdv, kolikor naj bi v nasprotju z Ustavo ne urejala dopustnosti preiskave odvetniške pisarne in drugih prostorov, ki jih uporablja odvetnik, zasega predmetov in elektronskih naprav odvetnika ter učinkovitih pravnih sredstev, ki naj bi zagotavljala spoštovanje predvsem pravice do zasebnosti, ki varuje zaupnost razmerja med odvetnikom in njegovo stranko, pa tudi drugih človekovih pravic odvetnikovih strank.

4. Pritožniki opozarjajo, da niso osumljenci v predkazenskem postopku in da v kazenskem postopku nimajo na voljo drugih pravnih sredstev. Menijo, da so izpodbijani posamični akti izdani na podlagi protiuustavne zakonske ureditve preiskav pri odvetniku in je že zato prišlo do kršitev tudi na konkretni ravni. Obseg preiskave naj bi bil po izpodbijani odredbi za hišno preiskavo nesorazmeren, saj naj bi sodišče odredilo preiskavo celotne odvetniške družbe, tako v prostorskem pogledu kot glede podatkov in listin, ki naj se zasežejo, zavarujejo in pregledajo. Hišna preiskava naj bi bila dovoljena v bistveno preširokem obsegu, pri čemer naj ne bi bil kršen le 8. člen ZOdv, pač pa tudi človekove pravice. Glede pritožnikov odvetnikov naj bi bil po odredbi dovoljen pregled vseh prostorov, ki jih uporabljajo, pri tem pa je bila opredelitev predmetov in dokumentacije, ki naj se zaseže, tako pavšalna in ohlapna, da ne zagotavlja nobenih omejitev zasega, omogoča pa pregled vsebine celotne odvetniške pisarne. Menijo, da o obsegu vpogleda in zasega v tem primeru ni odločil sodnik, temveč se je odločitev dejansko prenesla na policijo, ki mora na kraju samem v nasprotju z ustavnimi zahtevami opraviti vpogled v vsebine, varovane s komunikacijsko zasebnostjo, in po lastni presoji odločiti o zasegu. Menijo, da je s tem policiji oziroma izvršilni veji oblasti omogočeno, da arbitrarno in brez učinkovite sodne kontrole pregleduje vsebino komunikacije med odvetniki in njihovimi strankami, s tem pa posega v zaupen odnos med njimi.

5. Poseg v zasebnost pritožniki obema odredbama očitajo v delu, v katerem naj bi preiskovalna sodnica dovolila pregled elektronskih podatkov, preden se ti zasežejo. V odredbi za preiskavo elektronskih naprav (skupaj s popravnim sklepom) naj ne bi bile navedene elektronske naprave, ki naj se pregledajo, pač pa naj bi odredba dovoljevala pregled nedoločenega števila in (sodišču v času izdaje) nepoznanih naprav. Z izdajo in izvršitvijo take odredbe naj bi bila kršena zakonska določba, ki zahteva preizkus verjetnosti, ali (točno določena) naprava vsebuje elektronske podatke, na podlagi katerih je mogoče osumljenca ali obdolženca identificirati, odkriti ali prijeto in odkriti sledove kaznivega dejanja, ki so pomembni za kazenski postopek ali ki jih je mogoče uporabiti kot dokaz v kazenskem postopku (prvi odstavek 219.a člena ZKP). Hkrati naj bi bilo poseženo v ustavna in konvencijska jamstva komunikacijske zasebnosti. Pritožniki menijo, da izdaja odredbe za preiskavo elektronskih naprav kot poseg v pravico do komunikacijske zasebnosti ne prestane testa po drugem odstavku 8. člena EKČP. Poseg naj ne bi bil skladen s pravom, pa tudi ne konkreten in specifičen, v delu, v katerem je načrtovana časovna omejitev, naj bi bil arbitraren. Poleg tega naj poseg z odredbo, izdano vnaprej za nedoločeno število komunikacijskih sredstev, ki sodniku, ki poseg odreja, niso znana, ne bi bil preverljiv. Odredba naj ne bi vsebovala podatkov, ki bi omogočali identifikacijo elektronske naprave, utemeljitev razlogov za preiskavo (razen dokaznega standarda), niti opredelitve vsebine podatkov, ki naj se iščejo. Odsotnost take obrazložitve pa naj ne bi omogočala naknadne sodne kontrole.

6. Ustavno sodišče je s sklepom senata št. Up-915/15 z dne 7. 12. 2015 ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. Hkrati je do končne odločitve zadržalo izvrševanje izpodbijanih sodnih odločb in določilo način izvrševanja svoje odločitve tako, da je do končne odločitve Ustavnega sodišča prepovedalo opravljanje nadaljnjih preiskovalnih dejanj na njihovi podlagi. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) je o sprejemu ustavne pritožbe obvestilo Okrožno sodišče na Ptuj. Odločitev o morebitnem sprejemu pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti ZKP in ZOdv je pridržalo za kasnejše odločanje.

7. Odvetniška družba je 14. 1. 2016 dopolnila ustavno pritožbo. Navaja, da sta izpodbijana odredba št. I Kpd 39959/2015 z dne 25. 11. 2015 (o dovolitvi hišne preiskave) ter predlog Specializiranega državnega tožilstva št. SDT-Ktpp-z/47/2015/BL skoraj popolnoma identična. Na podlagi tega sklepa naj bi sodišče pri izdaji odredbe obrazložitev predloga tožilstva dejansko prekopiralo v svojo obrazložitev, vključno s slovničnimi in tipkarskimi napakami. Nadalje sklepa, da je med tožilstvom in sodiščem prišlo do tesnejšega stika, ki je omogočal izmenjavo vsebine dokumenta tožilstva v elektronski obliki. Na podlagi tega izpodbijanim sodnim odredbam oziroma ravnanju državnih organov pri njihovi izdaji očita, da preiskovalna dejanja ne temeljijo na obrazloženi odločbi sodišča. Zato naj bi bile kršene pravice iz 22., 23. in 25. člena Ustave. Pritožnica meni, da so s takim ravnanjem preiskovalnega sodnika, ki naj bi prepisanemu predlogu tožilstva dodal le skopo parafrazo abstraktnih

zakonskih pogojev za izvedbo odrejenega ukrepa, zabrisane ločnice med sodno in izvršilno vejo oblasti, izenačeni naj bi bili tudi fazi predlaganja in odločanja. Odločitev preiskovalnega sodnika bi se morala odraziti v obrazložitvi odredbe, v danem primeru pa naj bi šlo zgolj za odobritev posega v človekove pravice in svoboščine. Izrazito pomanjkljiva obrazložitve izpodbijanih odredb naj bi kazala na odsotnost vsebinske odločitve preiskovalnega sodnika. Posebno težo zatrjevane kršitve pritožnica vidi tudi v tem, da bi ob spoštovanju načela enakosti preiskovalni sodnik moral posebej obrazložiti svoj odstop od stališča Ustavnega sodišča, ki ga je to v sklepu o zadržanju izvrševanja izpodbijanih aktov izrazilo v bistveno enakem primeru v zadevi št. U-I-115/14, Up-218/14. Nadalje izpodbijanim sodnim odredbam oziroma ravnanju državnih organov pri njihovi izdaji očita, da v postopku pred Okrožnim sodiščem na Ptuju ni bilo zagotovljeno, da bi o njenih pravicah in dolžnostih odločalo neodvisno in nepristransko sodišče (kršitev 23. člena Ustave). Z uporabo metode "kopiranja in lepljenja" v takem obsegu in ker je šlo le za predlog ene stranke, ki ga je preiskovalni sodnik le odobril, je po mnenju pritožnice porušen videz nepristranskosti.

8. Pritožnica je ustavno pritožbo dopolnila tudi 15. 2. 2016, pri čemer utemeljuje, zakaj naj bi bil ta primer drugačen od primera, o katerem je Ustavno sodišče odločilo z odločbo št. U-I-115/14, Up-218/14.

B. – I.

9. V obravnavo je bila sprejeta ustavna pritožba zoper dve odredbi Okrožnega sodišča na Ptuju, ki se nanašata na preiskovalna dejanja pri odvetniški družbi in odvetnikih, ki niso bili osumljeni kaznivega dejanja. Preiskovalna sodnica je izdala prvo odredbo za hišno preiskavo poslovnih in drugih prostorov pritožnice ter prostorov, ki jih uporabljajo pritožniki odvetniki. Z odredbo so bili preiskovalci, delavci Policije, pooblaščen za zaseg (pregled in ustrezno zavarovanje) predmetov in listin, in sicer tako listinskih dokumentov kot elektronskih naprav. Z drugo odredbo je preiskovalna sodnica odredila zaseg, zavarovanje in preiskavo elektronskih naprav oziroma elektronskih podatkov uporabnika sistema družb, ki so na strežnikih, oblračnih storitvah, varnostnih kopijah in drugih spominskih medijih, ki jih uporablja pritožnica, pri čemer je za pritožnike odvetnike kot uporabnike odredilo zaseg in zavarovanje elektronskih podatkov v celoti, preiskavo elektronskih podatkov pa je omejilo z navedbo, naj se preiščejo zgolj tisti, ki se nanašajo na očitano kaznivo dejanje, ki naj bi bilo storjeno v obdobju po 1. 3. 2015.

10. Ustavno sodišče je vpogledalo v zapisnik o preiskavi stanovanja in drugih prostorov po odredbi sodišča št. D2927517/K1640326/13 z dne 2. 12. 2015. Iz njega izhaja, da so preiskovalci tega dne opravili preiskavo prostorov Odvetniške družbe Rojs, Peljhan, Prelesnik & partnerji ter prostorov, ki jih uporabljajo odvetniki Aleš Rojs, Simon Žgavec in Gregor Pajek. Zasegli so 45 enot različne dokumentacije. Gre za listinsko dokumentacijo, del katere je bil zapečaten, del pa ne, elektronske

naprave (USB-ključ, najden v pisarni pritožnika Rojsa, USB-ključ in CD-ROM, najdena v pisarni pritožnika Pajka, trije USB-ključi, najdeni v pisarni pritožnika Žgavca), najdene in zapečatenе v pisarnah pritožnikov, ter strežniške podatke, elektronsko pošto in uporabniške direktorije pritožnikov odvetnikov. Slednje je po odredbi izročil zaposleni pri družbi, ki skrbi za vzdrževanje informacijske tehnologije in opreme pri pritožnici, ti pa so se, zaseženi na prenosnem disku Policije, prav tako zapečatili.

11. Iz navedenega zapisnika izhaja, katere osebe so bile pri posameznih preiskovalnih dejanjih navzoče in kakšne ugovore so podale zoper preiskovalna dejanja. Predstavniki OZS je bil navzoč v času celotne preiskave v prostorih pritožnice. Prav tako so bili navzoči zastopnik pritožnice in pooblaščenec pritožnika Rojsa ter pritožnika Žgavec in Pajek, ali pa jim je bila navzočnost omogočena (in so sami izbrali, da ne bodo navzoči ves čas preiskovalnega dejanja).

12. Pritožniki so sami ali po zastopnikih ter pooblaščenih podali ugovore, in sicer tako pred izvedbo preiskovalnih dejanj glede njihove dopustnosti in zoper odredbi o njihovi dovolitvi kot tudi po izvedbi preiskovalnih dejanj glede zasega posameznih predmetov ali vrste predmetov (elektronske naprave, strežniški podatki). Pred izvedbo preiskovalnih dejanj sta zastopnika pritožnice in pooblaščenec pritožnika Rojsa ugovarjala izvedbi zasega in preiskave zaradi protiustavnosti in nezakonnosti sodnih aktov ter nasprotovanja stališču Ustavnega sodišča, izraženemu v sklepu št. Up-218/14 z dne 11. 12. 2014. Nasprotovala sta zbiranju in prepisu elektronskih podatkov, ki se ne nanašajo na vsebino odredb, predvsem tistih, ki se nanašajo na stranke, posle in osebne podatke oseb, ki niso zajete v odredbah in ki niso dale soglasja za razkritje teh podatkov. Zastopnik pritožnice, ki je bil hkrati pooblaščenec pritožnika Rojsa, je poudaril, da podpisi na zapečatenih predmetih ne pomenijo strinjanja z zasegom ali strinjanja, da se vsebina dokumentacije nanaša na predmet odredbe. Pritožnik Pajek je podal smiselno enake ugovore, dodatno pa izpostavil, da so na njemu zaseženih listinah tudi ročni zapiski, ki se nanašajo na zadeve in stranke, ki niso v ničemer povezane z zadevo, ki je predmet preiskave, in da brez soglasja strank ne dovoljuje zasega teh listin. Smiselno enake ugovore in navedbe je pred pričetkom izvajanja preiskovalnih ukrepov podal tudi pritožnik Žgavec, predstavnik OZS pa se je že podanim ugovorom pridružil, dodal pa je še, da gre za nedopusten in nezakonit poseg v pravice strank do njihovega zaupnega razmerja z odvetnikom ter da zaseg elektronskih podatkov v vsakem primeru pomeni poseg v zaupno razmerje med odvetniki in vsemi drugimi strankami, ki niso vpletene v predmet tega kazenskega postopka. Po izvedbi preiskovalnih dejanj so pritožnica in pritožniki podali ugovore glede posameznih zaseženih predmetov, ker da se listine neposredno ne nanašajo na vsebino odredbe oziroma ker morda vsebujejo podatke o drugih strankah odvetnikov in o zaupnih razmerjih z njimi. Ugovarjali so tudi neselektivnemu zasegu podatkov na elektronskih nosilcih in zatrjevali, da so med njimi tudi taki, ki so zaščiteni z odvetniško zaupnostjo. Med njimi naj bi bili zaupni podatki po zakonu, ki ureja bančništvo, ob dopustnosti uporabe službene pošte za

zasebne namene pa so med zaseženimi podatki tudi zasebni podatki posameznih odvetnikov in njihovih družinskih članov. Poudarjajo, da vsi ti podatki nimajo nikakršne povezave s sodno odredbo in z odvetniškim delom. Pooblaščenec pritožnika Rojsa, ki je bil hkrati zastopnik pritožnice, je ugovarjal tudi zasegu elektronskih podatkov zaposlenemu pri družbi, ki je skrbnik in vzdrževalec njihove računalniške opreme.

13. Ustavno sodišče je s sklepom št. Up-915/15 z dne 7. 12. 2015 ob sprejemu ustavne pritožbe v obravnavo zadržalo izvrševanje izpodbijanih sodnih odločb Okrožnega sodišča na Ptuju ter določilo način izvrševanja svoje odločitve. Do končne odločitve Ustavnega sodišča je prepovedalo opravljanje nadaljnjih preiskovalnih dejanj na podlagi izpodbijanih sodnih odločb, prepovedalo pregledovanje zaseženih listin, predmetov in elektronskih naprav oziroma njihovih kopij ter naložilo uslužbencem Policije, da jih ob navzočnosti predstavnika OZS ter predstavnika odvetniške družbe ali odvetnika, kateremu so bili zaseženi, zapečatijo; morebitne kopije elektronskih podatkov, narejene ob odpečatenju, pa uničijo.

14. Ustavno sodišče je vpogledalo tudi v zapisnik o zapečatenju št. D2927517/K1640326, ki je bil v skladu z omenjenim sklepom Ustavnega sodišča 8. 12. 2015 sestavljen v prostorih Nacionalnega preiskovalnega urada. Ob navzočnosti predstavnika OZS in pritožnika Žgavca kot predstavnika vseh pritožnikov so bili vsi zaseženi predmeti dani na vpogled navzočim, nato pa skupno zapečateni. Navzoča policista sta izjavila, da policija ni naredila kopij elektronskih podatkov. Pred zapečatenjem sta predstavnik pritožnikov in predstavnik OZS podala pripombe, ugovore in zahteve glede stanja zapečatenih predmetov, njihove hrambe ter dostopa posameznih preiskovalcev do njih.

15. Dopolnitve ustavne pritožbe z dne 15. 2. 2016 Ustavno sodišče ni upoštevalo pri odločanju, ker je bila vložena po roku, dovoljenem za vložitev ustavne pritožbe (prvi odstavek 52. člena ZUstS).¹

B. – II.

16. Ustavno sodišče je o enakem ustavnopravnem primeru že odločilo. Z odločbo št. U-I-115/14, Up-218/14 je ugotovilo, da so bile z izvedenimi preiskovalnimi dejanji na podlagi sodnih odredb za enaka preiskovalna dejanja v odvetniških družbah in pri odvetnikih, ki niso bili osumljenci kaznivih dejanj, kršene pravice do odvetniške zasebnosti (pravice iz 35. člena, prvega odstavka 36. člena in prvega odstavka 37. člena) ter pravica do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena in pravica do pravnega sredstva iz 25. člena Ustave. Presodilo je, da se je protiustavnost zakonske ureditve odrazila tudi v izvedbi preiskovalnih dejanj v postopkih, izvedenih na podlagi

¹ Glej npr. sklep Ustavnega sodišča št. Up-297/02 z dne 27. 1. 2004.

izpodbijanih odredb. Predstavnik OZS ni imel možnosti biti navzoč pri preiskavah v vseh prostorih (pri preiskavah osebnih avtomobilov in stanovanj odvetnikov), ne on ne preiskovani odvetnik pa nista mogla uveljavljati svojih ugovorov, da je v konkretnem primeru preiskovalno dejanje neupravičeno zajelo podatke, ki niso cilj preiskave, na način, ki bi do odločitve nepristranskega organa – sodnika – preprečil dostop preiskovalcev do podatkov in preprečil nastop nepopravljivih posledic za odvetniško zasebnost. Ob zgolj zabeleženju njihovih ugovorov je policija samostojno odločila o zasegih. Zoper odločitev policije ni bilo zagotovljeno sodno varstvo, ker pa se pritožniki niso mogli pritožiti zoper odredbi o preiskovalnih dejanjih, tudi pravica do pravnega sredstva ni bila zagotovljena.

17. Na podlagi zakonske ureditve hišne preiskave odvetniške pisarne, preiskave elektronskih naprav ter zasega predmetov, listin in naprav odvetnika, za katero je Ustavno sodišče ugotovilo protiustavnost z odločbo št. U-I-115/14, Up-218/14, so bile izdane in (do zadržanja nadaljnje izvedbe preiskovalnih dejanj s sklepom št. Up-915/15 z dne 7. 12. 2015) izvedene tudi izpodbijane sodne odločbe. Ustavno sodišče je že v sklepu št. Up-915/15 opozorilo, da gre za enaka primera. Razlogi, na katerih temelji odločitev o ustavni pritožbi v zadevi št. U-I-115/14, Up-218/14, so zato odločilnega pomena tudi v tem primeru. Preiskovalna dejanja proti pritožnici in pritožnikom so bila prav tako opravljena na podlagi protiustavne zakonske ureditve. Pritožniki so pred izvedbo preiskovalnih dejanj in po njej podajali očitke tako glede sodnih odločb samih kot glede obsega, zasega in pregledovanja podatkov, vendar ti ugovori niso zaustavili dela preiskovalcev in niso nemudoma s suspenzivnim učinkom prenesli odločanja o obsegu izvedbe preiskovalnega dejanja na sodnika. Ugovore so preiskovalci zgolj zabeležili in samostojno, ne da bi bilo proti njihovi odločitvi zagotovljeno sodno varstvo, odločili o tem, katere listine in elektronske naprave bodo zasežene. Zaseženi predmeti, listine in elektronski podatki so še vedno pri preiskovalcih. Njihovo zapečatenje v celoti je bilo odrejeno šele s sklepom Ustavnega sodišča št. Up-915/15. S tem je bilo v postopku izvrševanja preiskovalnih dejanj protipravno poseženo v odvetniško zasebnost (35. člen, prvi odstavek 36. člena in prvi odstavek 37. člena Ustave). Ker je bila odločitev o posegu v odvetniško zasebnost v celoti prepuščena preiskovalcem in se po podanih ugovorih ni prenesla na sodnika, je bila kršena pravica do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave. Ker ni bila mogoča pritožba zoper sodne odločbe, ki so bile podlaga tem preiskovalnim dejanjem, je bila kršena tudi pravica do pravnega sredstva iz 25. člena Ustave.

18. Razlogi, zaradi katerih je Ustavno sodišče izdalo ugotovitveno odločbo v zadevi št. U-I-115/14, Up-218/14, narekujejo enako odločitev tudi v tej zadevi. Ker z vidika posegov v odvetniško zasebnost, ki so bili že izvršeni, ni mogoča drugačna odločitev in ker drugače posledic kršitev človekovih pravic v samem postopku odločanja o ustavni pritožbi ni mogoče odpraviti (četrti odstavek 15. člena Ustave), taka odločitev pa je potrebna, ker je treba zavarovati pritožnike pred nadaljnjimi posegi v odvetniško

zasebnost, je Ustavno sodišče izdalo odločbo o ugotovitvi, da so bile z izpodbijanimi sodnimi odločbami kršene človekove pravice (1. točka izreka).

19. Ugotovitev kršitev pomeni zgolj odločitev o dopustnosti posegov v odvetniško zasebnost v delu, v katerem so bila preiskovalna dejanja pred sklepom št. Up-915/15 že opravljena. Izpodbijana sodna odredba (s popravnim sklepom) dopušča ne le zaseg in zavarovanje elektronskih podatkov, pač pa tudi njihov pregled. Ta izpodbijana akta torej sama dajeta podlago za nadaljnje izvajanje preiskovalnih dejanj, izpodbijana odredba za hišno preiskavo pa dejansko še vedno povzroča pravne učinke, saj preiskovalna dejanja (lahko) sledijo zasegom, izvedenim na njeni podlagi. Iz razlogov, omenjenih v prejšnji točki obrazložitve te odločbe, ne prideta v poštev delna razveljavitev izpodbijanih sodnih aktov, kolikor ti še učinkujejo, in v tem delu vrnitev zadeve pristojnemu preiskovalnemu sodniku v novo odločanje, hkrati pa je treba učinkovito zavarovati odvetniško zasebnost pred nadaljnjimi nedopustnimi posegi. Zato je Ustavno sodišče prepovedalo nadaljevanje poseganja, ne da bi se pri tem upoštevala jamstva, ki jih zagotavlja Ustava in ki jih je Ustavno sodišče z odločitvijo o oceni ustavnosti ZKP in ZOdv razložilo v odločbi št. U-I-115/14, Up-218/14 (2. točka izreka).

20. Tudi v tem primeru zgolj z navedeno prepovedjo še ni mogoče izboljšati položaja, do katerega je prišlo, ker so se do sklepa Ustavnega sodišča št. Up-915/15 preiskovalna dejanja opravljala na podlagi zakonske ureditve, ki ni dajala zagotovil za ustrezno spoštovanje odvetniške zasebnosti, tako da bi se preprečili nedopustni posegi vanjo. Zato je Ustavno sodišče določilo na podlagi drugega odstavka 40. člena v zvezi s prvim odstavkom 49. člena ZUstS še način izvršitve te odločitve. Način izvršitve odločbe o ugotovljeni protiustavnosti ZKP in ZOdv iz 3. točke izreka in 60. do 63. točke obrazložitve ter 4. točke izreka odločbe št. U-I-115/14, Up-218/14 se do odprave ugotovljenih protiustavnosti uporablja za vse bodoče primere preiskovalnih dejanj pri odvetnikih. Torej se mora uporabiti tudi v obravnavani zadevi, kolikor ni Ustavno sodišče v 3. točki izreka te odločbe za pritožnico in pritožnike določilo drugačnega, posebnega načina izvršitve te odločbe. Tako je ravnalo, ker so bila preiskovalna dejanja zoper pritožnike v času izdaje te odločbe že začeta, a še ne končana. Zaustavljena so bila s sklepom Ustavnega sodišča št. Up-915/15. V skladu z načinom izvršitve 3. točke izreka te odločbe bodo pritožniki lahko uveljavljali svoje ugovore tako v postopku odločanja o tem, ali je dopusten vpogled v posamezne listine in podatke elektronskih naprav, ki so bile zasežene, kot v primeru, če bi o njihovem zasegu dokončno odločil pristojni sodnik, tudi zoper same izdane sodne odredbe (3. točka izreka). Kršitev, do katerih je že prišlo, zaradi njihove nepovratnosti tako sicer ne bo mogoče odpraviti (zato le ugotovitev njihove kršitve v 1. točki izreka te odločbe), mogoče pa je preprečiti njihovo nadaljevanje.

21. Pobudniki navajajo, da izpodbijajo 214. do 224. člen ZKP in 8. člen ZOdv, vendar je iz vsebine njihovih navedb razvidno, da zatrjujejo obstoj t. i. protiustavne pravne praznine glede dopustnosti in izvajanja treh preiskovalnih dejanj, kadar se ta izvajajo pri odvetniku: hišne preiskave, preiskave elektronskih naprav in zasega stvari.

22. Pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti lahko da, kdor izkaže svoj pravni interes (prvi odstavek 24. člena ZUstS). Po drugem odstavku navedenega člena je pravni interes podan, če predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, katerega oceno pobudnik predlaga, neposredno posega v njegove pravice, pravne interese oziroma v njegov pravni položaj. Po ustaljeni ustavnosodni presoji mora biti pravni interes neposreden in konkreten, morebitna ugoditev pobudnikovemu predlogu pa mora privedi do izboljšanja njegovega pravnega položaja.

23. Ustavno sodišče je že odločilo o ustavnosti ZKP in ZOdv z vidika očitkov, ki jih uveljavljajo pobudniki. Z odločbo št. U-I-115/14, Up-218/14 je ugotovilo, da sta ZKP in ZOdv v neskladju z Ustavo. Ker ne urejata posebnosti (presojanih treh) preiskovalnih dejanj pri odvetniku na način, ki bi preprečil nedopustne posege v odvetniško zasebnost, sta v neskladju s 35. členom, prvim odstavkom 36. člena in prvim odstavkom 37. člena Ustave. Ker odvetniku in predstavniku OZS ne dajeta učinkovitega pravnega sredstva zoper sodne odredbe, na podlagi katerih se izvajajo preiskovalna dejanja, in zoper odločitve sodišč o obsegu podatkov, ki jih je mogoče vpogledati, zaseči in preiskati v odvetniški pisarni, sta v neskladju tudi s 25. členom Ustave. Ker izpodbijana zakonodaja ne omogoča sodne kontrole odločitve policije o vpogledu, zasegu in preiskavi teh podatkov, je v neskladju tudi s prvim odstavkom 23. člena Ustave. Državnemu zboru je Ustavno sodišče naložilo, naj protiustavnost odpravi v roku enega leta po objavi te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije. Da bi bil do odprave ugotovljene protiustavnosti na eni strani zagotovljen učinkovit pregon kaznivih dejanj, na drugi strani pa preprečeno, da bi se z načinom izvedbe preiskovalnih dejanj nedopustno nepovratno posegalo v odvetniško zasebnost, pri čemer ne odvetniku ne predstavniku OZS zoper take posege v ustavno visoko varovane vrednote ni zagotovljeno učinkovito pravno sredstvo oziroma v določenem delu niti sodno varstvo ne, in da bi torej v tem času zavarovalo človekove pravice, je Ustavno sodišče določilo način izvršitve svoje odločbe. Z njim je vzpostavilo minimalna jamstva ureditve (obravnavanih) preiskovalnih dejanj, kadar se opravljajo pri odvetniku. Več od tega pobudniki z novo oceno ustavnosti navedenih zakonov ne bi mogli doseči. Zato ne izkazujejo pravnega interesa za novo oceno ustavnosti izpodbijane zakonske ureditve. Ustavno sodišče je zato njihovo pobudo zavrglo (4. točka izreka).

24. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi tretjega odstavka 25. člena, prvega odstavka 48. člena v zvezi s prvim odstavkom 49. člena in drugega odstavka 40. člena v zvezi s prvim odstavkom 49. člena ZUstS in druge alineje tretjega odstavka v zvezi s petim odstavkom 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10 in 56/11) v sestavi: predsednik mag. Miroslav Mozetič ter sodnice in sodniki dr. Mitja Deisinger, dr. Dunja Jadek Pensa, mag. Marta Klampfer, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Ernest Petrič, dr. Jadranka Sovdat in Jan Zobec. Odločbo je sprejelo soglasno.

mag. Miroslav Mozetič
Predsednik